

PAPER

INKLYUZIVLIK TAMOYILLARINI HISOBGA OLGAN HOLDA FIZIKA DARSLARIDA VIRTUAL RESURLAR ASOSIDA PEDAGOGIK JARAYONNI TASHKIL ETISH

Masodiqova Dilruxsor Ravshanjon qizi^{1,*}

¹ Qo‘qon davlat universiteti o‘qituvchisi

* dilruxsormasodiqova@gmail.com

Abstract

Mazkur maqolada umumta’lim maktablari fizika darslarida virtual ta’lim resurslaridan foydalanish orqali inklyuziv pedagogik jarayonni tashkil etish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda inklyuzivlik tamoyillariga asoslangan virtual resurslarni yaratish va joriy etish metodikasi, ularning pedagogik samaradorligi hamda ta’lim jarayoni ishtirokchilarini psixologik–pedagogik qo‘llab–quvvatlash mexanizmlari tahlil qilingan.

Key words: inklyuziv ta’lim, fizika darslari, virtual resurslar, raqamli texnologiyalar, inklyuziv pedagogika

Kirish

Inklyuziv ta’lim g‘oyasi bugungi kunda nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan muhim yo‘nalish sifatida qaralmoqda. Jahon ta’lim amaliyotida inklyuziv yondashuv barcha bolalarning, ularning jismoniy yoki psixologik holatidan qat’i nazar, sifatli ta’lim olish huquqini ta’minlashga qaratilgan. O‘zbekiston ta’lim tizimida ham inklyuziv ta’limni joriy etish bo‘yicha me’yoriy–huquqiy hujjatlar ishlab chiqilib, umumta’lim maktablarida inklyuziv sinflar tashkil etilmoqda.

Fizika fanini o‘qitish jarayonida inklyuzivlikni

ta’minlash alohida murakkablik kasb etadi. Fizik tushunchalar ko‘pincha abstrakt xarakterga ega bo‘lib, tajriba va modellashtirishni talab etadi. An’anaviy o‘qitish usullari imkoniyati cheklangan o‘quvchilar uchun yetarli darajada moslashuvchan emas. Shu sababli virtual ta’lim resurslari, xususan, virtual laboratoriyalar, simulyatsiyalar va interaktiv modellar inklyuziv ta’limda samarali vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Adabiyotlar tahlili

Inklyuziv ta’lim masalalari ko‘plab mahalliy va xorijiy olimlarning tadqiqotlarida keng

Compiled on: December 17, 2025.

Copyright: ©2025 by the authors. Submitted to Advances in Science and Education for possible open access publication under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution \(CC BY\) 4.0 license](#).

yoritilgan. L.S. Vygotskiy inklyuziv ta'limning psixologik asoslarini ishlab chiqib, bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhit va pedagogik qo'llab-quvvatlashning hal qiluvchi rolini asoslab bergan. Uning "yaqin rivojlanish zonasi" konsepsiyasi inklyuziv sinflarda individual yondashuvni tashkil etishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

A. Adlarning individual psixologiya nazariyasida shaxsning ijtimoiy moslashuvi va kompensator imkoniyatlari masalalari yoritilgan bo'lib, ushbu g'oyalar inklyuziv ta'lim amaliyotida keng qo'llanilmoqda. S.V. Alekhina va N.Ya. Semago tomonidan ishlab chiqilgan inklyuziv ta'lim modellari esa ta'lim muassasalarida inklyuziv muhitni tashkil etishning tashkiliy va metodik jihatlarini belgilab beradi.

Tadqiqot metodlari va natijalari

Tadqiqot jarayoni uch bosqichda amalga oshirildi. Birinchi bosqichda inklyuziv ta'lim va virtual resurslardan foydalanish bo'yicha ilmiy-adabiyotlar tahlil qilindi hamda tadqiqotning nazariy asoslari belgilandi. Ikkinchi bosqichda umumta'lim maktablarining inklyuziv sinflarida fizika darslari kuzatilib, virtual resurslardan foydalanish tajribasi o'rganildi. Uchinchi bosqichda esa olingan natijalar tahlil qilinib, umumlashtirildi.

Virtual resurslar ishlab chiqishda o'quvchilarning individual ehtiyojlari, psixofiziologik xususiyatlari va o'quv imkoniyatlari hisobga olindi. Tadqiqotda pedagogik kuzatuv, taqqoslash va tahlil metodlari qo'llanildi. Tadqiqot natijalari virtual resurslar asosida tashkil etilgan fizika darslarida o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajasi oshganini ko'rsatdi. O'quvchilarning darsdagi faolligi, mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalari rivojlandi. Ayniqsa, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchi va darsga bo'lgan qiziqishi sezilarli darajada oshdi.

Xulosa

Olingan natijalar inklyuziv pedagogika nazariyalarini tasdiqlaydi. Virtual resurslar o'quvchilar o'rtasidagi individual farqlarni kamaytirib, teng ta'lim imkoniyatlarini yaratadi. Bu esa inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillariga to'liq mos keladi. Shunday qilib, fizika darslarida

virtual resurslardan foydalanish inklyuziv pedagogik jarayonni tashkil etishda samarali vosita ekanligi aniqlandi. Mazkur yondashuv ta'lim sifatini oshirish bilan birga, inklyuziv muhitni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotskiy L.S. Defektologiya asoslari. – Sankt-Peterburg: Lan, 2003. – 256 b.
2. Vygotskiy L.S. Defektologiya muammolari. – Moskva: Prosveshcheniye, 1995. – 384 b.
3. Alekhina S.V., Semago N.Ya., Fadina A.K. Inklyuziv ta'lim: nazariya va amaliyot. – Moskva: Maktab kitobi markazi, 2010. – 272 b.
4. Adler A. Individual psixologiya nazariyasi va amaliyoti. – Moskva: Akademicheskii proekt, 2011. – 240 b.
5. Hodson D. Learning Science, Learning about Science, Doing Science: Different goals demand different learning methods // International Journal of Science Education. – 2014. – Vol. 36(15). – P. 2534–2553.
6. Mayer R.E. Multimedia Learning. – New York: Cambridge University Press, 2020. – 456 p.
7. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi. – Toshkent, 2020.
8. Ismailova Z., Karimov U. Fizika ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 180 b.